

*Катерина БУДІВСЬКА,
магістрант із журналістики
Тернопільського національного
педагогічного університету
ім. В. Гнатюка
науковий керівник –
кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент Оксана Кушнір*

УДК 070

Редакційна політика газети “Вільне життя” у 1990-1991 роках

У статті розглядаються питання трансформації редакційної політики “Вільного життя” у 1990-1991 роках, тематичні новації на сторінках видання, описується стратегія розвитку газети в регіональному та загальнонаціональному медіапросторі. Розкриваються новації в жанровій палітрі видання крізь призму її редакційних нововведень. Ключові слова: газета, редакційна політика, організаційні зміни, новації, тематичні нововведення.

У 90-ті роки ХХ ст. тернопільська обласна газета “Вільне життя” зазнала значних змін. Серед причин реорганізації можна назвати переломи в історичній долі України, партії та її періодици. У той час головним редактором видання призначенно Петра Федоришина, за головування якого газета і стала незалежним громадсько-політичним органом.

Мета статті – проаналізувати організаційні та редакційні новації у газеті “Вільне життя” у 1990-1991 роках.

Методологічну основу вивчення теми складають праці відомих українських журналістикознавців В. Владимірова [10], І. Михайлина [12] та А. Москаленка [13].

Актуальність дослідження визначається важливим суспільним значенням найпопулярнішої обласної газети “Вільне життя” і малодослідженістю теми, а також вагомістю державотворчого періоду початку 90-х років ХХ століття для формування подальшої редакційної політики видання, зокрема її організаційних та жанрово-тематичних аспектів. Що й зумовило розвиток “Вільного життя” не лише як газети, але й як регіонального медіагрупування.

З приходом П. Федоришина на посаду редактора газета набуває демократичних національних рис. Уже перший номер, підписаний ним, свідчив, що видання стає “трибуною правди”. Тут знаходимо матеріал про Всеукраїнський тиждень пам'яті жертв сталінських репресій і голодомору, загиблих у війнах та від чорнобильської катастрофи, ініціативу редакції написати Книгу пам'яті. З номера в номер подавалися полярні дум-

ки, списки реабілітованих, інформація про байдуже ставлення до них на місцях, про вчорашніх “ворогів народу”, про січових стрільців і привиди старих замків краю, відверте інтерв'ю з Євгенією Долинюк “Слава для мене була тягарем”. Газета закликала оберігати пам'ятки минулого, шанувати духовні святині, бути гідними своєї України. Та й для Івана Мазепи, Богдана Лепкого, для Зборівської слави, для “Пісень з неволі” політкаторжанки Марії Потикевич-Заболотної не шкодували тоді місця [11, с. 133].

Сміливим видався номер “Вільного життя” за 24 березня 1990 р. Тоді на прохання читача О. Денисюка зі Збаража газета надрукувала розлогу розвідку асистента кафедри історії світової культури Тернопільського педагогічного інституту імені Я. Галана Андрія Ткачука “Живе у пам'яті народній. Пісня Павла Чубинського “Ще не вмерла Україна” та її історична доля”. Вперше в українській пресі було надруковано текст написаного у 1863 р. поетичного твору П. Чубинського, який, завдяки мелодії М. Вербицького, став Державним гімном України [11, с. 133].

Перший випуск щоквартального літературно-мистецького додатка до “Вільного життя” “Слово і край” вийшов 29 квітня 1990 року. До редколегії входили: Іван Горбатий, Роман Гром'як, Зінаїда Кушнірук, Михайло Ониськів, Георгій Петрук-Попик, Володимир Сушкевич, Данило Теличин, Петро Федоришин. Упродовж 1990-1991 рр. вийшло шість випусків видання, і воно відіграло значну роль у відродженні культури рідного краю [11, с. 38].

У суспільстві продовжували відбуватися зміни, тому 10 серпня газета надрукувала фотосвідчення: 8 серпня 1990 р., згідно з рішенням міської ради, у Тернополі демонтовано пам'ятник В. Леніну [1]. Відтак, з ініціативи редактора “Вільного життя” 14 серпня 1990 р. газета першою з обласних комуністичних видань вийшла без “об'єднано-го” комуністичного гасла “Пролетарі усіх країн, єднайтеся!” [11, с. 134].

Востаннє як орган Тернопільського обласного комітету Комуністичної партії України і обласної ради народних депутатів газета “Вільне життя” з'явилася 25 серпня. Наступне число видання вперше постало як громадсько-політична газета Тернопілля (обком Компартії України та обласна рада народних депутатів залишилися її формальними видавцями).

У цьому ж номері редакція надрукувала звернення до читачів, у якому вказала основні причини цього рішення. Мотивуючи його, редакція повідомила, що вступив у дію Закон про пресу: з 1 серпня відмінено цензуру, тому реальністю стали нова політична структура, плюралізм, багатопартійність. Напередодні передплатної кампанії редакція вважала обов'язком заявити про власну позицію [9, с. 2]. Вона полягала в тому, щоби відстоювати принципи перебудови, демократизації, гласності, об'єктивно і правдиво показувати реалії життя. Видавці хотіли створити газету широкого спектра, а для цього треба знайомити читачів із розмаїттям думок, поглядів, з позиціями інших політичних організацій [11, с. 134].

Відтак, у 1990 р. в редакційній політиці газети відбулися нові зміни: видавцями “Вільного життя” з 30 жовтня 1990 р. стали трудовий колектив газети і обком Компартії України. Тираж – 107860 примірників [5, с. 3].

У 1990 р. з'явилися нові рубрики: “Три колонки на завершення номера” [1, с. 2]; “Календарі УГКЦ та УАПЦ на 1991 рік” [2, с. 3]; “Розсекречуємо старі “секрети” (перший матеріал – “Справа Огія”) [3, с. 4]; “Світ нашої духовності” [4, с. 2]. Зважаючи на редакційну політику відновлення традицій, релігії та віросповідання, 10 листопада видання надрукувало матеріал Галини Садовської про перебування в Тернополі глави УАПЦ Патріарха Мстислава. У цьому ж номері відбулася прем'єра однієї з найпопулярніших рубрик “Калина: сторінка для жінок і про жінок”. Уже в наступному числі газета презентувала добірку за листами читачів: купони, талони, черги.

Під кінець року “Вільне життя” заснувало такі рубрики: “Спортивний кур'єр”, “Екологія: аналіз ситуації”, “Друзі газети”, а також було започатковано колонку “Читали?” (сторінками газет і журналів), що дотепер інформує читачів часопису про матеріали в інших виданнях [8, с. 39].

З виходом 26 жовтня 1990 р. першого номера газети “Відродження” як офіційного

органу Тернопільської обласної ради народних депутатів навколо “Вільного життя” почалися явні і приховані інсинуації щодо статусу видання. Зрештою, ситуація зумовила відкритий лист редакції до президії обласної ради народних депутатів і гостре післяслово до нього Петра Федоришина, яке остудило гарячі голови “перших хоробрих” [11, с. 136].

Новації у “Вільному житті” продовжилися і наступного року. Вже 1 січня 1991 р. у вихідних даних замість назв відділів подавалися прізвища журналістів. Ціна газети – 8 коп. Редакція повідомляла, що відтепер газета виходитиме у вівторок, середу, четвер, п’ятницю і суботу [11, с. 136].

До Різдвяних свят видання надрукувало сторінку, що стала традиційною, – “Ой радуйся, земле!” Вона супроводжувалася редакційною заявою: “У новий, 1991 рік, ми вступили з новими офіційними святами: Верховна Рада Української РСР прийняла рішення визнати неробочими дні релігійних свят – Різдва Христового (7 січня), Великодня і Трійці (по одному дню). Ще раніше таке рішення прийняли тернопільські міська і обласна ради народних депутатів. Те, що впродовж десятиліть вважалося майже недосяжним, стало нарешті реальністю. Це не просто додаткові вихідні, а прекрасна нагода долучитись до народних традицій, відчуті і свою відповідальність за їх збереження. Христос рождається! Славіте його” [6, с. 3].

Згодом видання публікувало повідомлення з Москви та Києва про ГКЧП, про те, що в обльвиконкомі у зв’язку з останніми подіями відбулася зустріч керівників підприємств, установ, організацій, представників політичних партій, об’єднань і рухів. Відкрив її заступник голови обласної ради народних депутатів Я. Карп’як [11, с. 40].

Після цих подій, 24 серпня 1991 року, вийшов останній номер газети, в якому зазначалися два видавці – трудовий колектив ВЖ та обком КПУ. Через три дні газета надрукувала два повідомлення, що стосувалися долі “Вільного життя”: про департизацію колективу редакції, саморозпуск партійної організації і рішення виконавчого комітету Тернопільської обласної ради народних депутатів від 25 серпня 1991 р. № 199 “Про політичну ситуацію після антидержавного заколоту 19-21 серпня 1991 року та діяльність комуністичної організації Тернопільщини”, в якому було записано історичний шостий пункт: “до внесення змін у редакційний статут газети “Вільне життя” вважати єдиним її засновником і видавцем трудовий колектив даної газети”. Відтоді видавцем громадсько-політичної газети Тернопілля стали тільки працівники “Вільного життя”.

Наступного дня редколегія газети надрукувала звернення до читачів, у якому пояснювала свої дії та вказувала на те, що хоче бути незалежною від будь-яких політичних партій, громадських організацій, течій і рухів, підкреслювала відкритість для різних думок, поглядів, дискусій [11, с. 137].

Тим часом тривала кампанія молодшої газети “Відродження” проти “Вільного життя”. Нове видання обласної ради з номера в номер твердило про необхідність закриття пресового старожила. Чинився шалений тиск на обласну раду, яку “патріоти” все більше схилили до того, аби вона закрила газету “Вільне життя”, а все її майно передала новому органу. Тодішній голова облради та її виконкому Василь Олійник не піддався на ці провокації. Мотивувалось це тим, що обласна рада не спроможна утримати дві газети [11, с. 138].

Це був важкий час для “Вільного життя”. Члени редакції отримували найменші зарплати серед тернопільських газетярів. Нестихаюча пропаганда проти “комуністичного” видання приносила свої гіркі плоди: падав тираж газети. Проте на її закриття не пішов і новий голова обласної ради рухівець Богдан Бойко, але активна робота ради щодо “розкручування” своєї газети усе більше витісняла “Вільне життя” з домівок тернополян. Та тематична насиченість газети, розмаїття думок, проблем повернули їй читача (тираж четвергового номера – 55-60 тисяч [14, с. 126]).

Завдяки вдалим змінам у 1990-1991 р. “Вільне життя” не тільки продовжило своє існування, а й перетворилося в найтиражнішу газету Тернопілля. Видання змогло здобути редакційну самостійність і можливість самому вибирати, як висвітлювати полі-

тичні події краю і держави. Згодом зріс наклад видання (газета збільшила кількість сторінок, а також тем, які висвітлюються на її шпальтах).

“Вільне життя” перебувало у постійному розвитку – у напрямку до тієї газети, яку ми читаємо зараз. Крім політики, видання часто друкувало матеріали на нові, але актуальні в той час теми: екології, релігії, церкви, духовності нації, на тему СНІДу. Газета публікувала розвідки з економічної сфери життя держави, повідомляла про важкий шлях переходу до ринкової економіки.

Організаційні нововведення, що відбулися у виданні в цих роках, увиразнилися трансформацією проблемно-тематичного спектра газети. Розширилася не тільки її назва з “Вільного життя” на “Вільне життя плюс”, а й збагатилося коло проблем, які висвітлювалися на сторінках видання.

ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

1. Вільне життя. – 1990. – 10 серпня. – 4 с.
2. Вільне життя. – 1990. – 9 вересня. – 4 с.
3. Вільне життя. – 1990. – 26 вересня. – 4 с.
4. Вільне життя. – 1990. – 27 вересня. – 4 с.
5. Вільне життя. – 1990. – 23 жовтня. – 4 с.
6. Вільне життя. – 1991. – 5 січня. – 4 с.
7. Вільне життя. – 1991. – 24 серпня. – 4 с.
8. Вільне життя. – 1991. – 25 серпня. – 4 с.
9. Вільне життя. – 1991. – 26 серпня. – 4 с.
10. Владимиров В. М. Історія української журналістики (1917-1991 рр.) : навч. посіб. / В.М. Владимиров. – К. : МАУП, 2007. – 174 с.
11. Головна газета Тернопілля “Вільне життя” – 70 років. – Тернопіль : Редакція газети “Вільне життя”. – 2008. – 352 с.
12. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підруч. / І.Л. Михайлин. – К. : ЦУЛ, 2003. – 284 с.
13. Москаленко А. З. Теорія журналістики : навч. посіб. / А.З. Москаленко. – К. : ЕксОб, 2002. – 336 с.
14. Про себе, про друзів, про час. – Тернопіль : Редакція газети “Вільне життя” – 1999. – 160 с.

Екатерина Будивская

Редакционная политика газеты “Вільне життя”

в 1990-1991 годах

В статье рассматриваются вопросы трансформации редакционной политики газеты “Вільне життя” (“Свободная жизнь”) в 1990-1991 годах, тематические новации на страницах издания того времени и описывается стратегия дальнейшего развития газеты в региональном и общенациональном медиапространстве. Статья раскрывает новации в жанровой палитре издания, связанные с редакционными нововведениями.

Ключевые слова: газета, редакционная политика, организационные изменения, новации, тематические нововведения.

Kateryna Budivska

The editorial policy of the newspaper “Vilne Zhyttya” in 1990-1991

The transformation of the editorial policy of “Vilne Zhyttya” (“Free Life”) in 1990-1991 years and thematic innovations on its pages at this time are considered in the article. The article describes a strategy for further development in regional and national media space. It reveals innovation in genre palette publication through the prism of its editorial innovations.

Key words: newspaper, editorial policy, organizational change, novelty, thematic innovation.